

Βουστροφνηδόν

ΤΟΥ Πέτρου
Τασόπουλου

Η δίκη του δικαστή

Τον Οκτώβριο του 1974 προβλήθηκε στις κινηματογραφικές αίθουσες «Η δίκη των δικαστών», σε σενάριο και σκηνοθεσία του αείμνηστου Πάνου Γλυκοφρύδη. Η ταινία αναφερόταν στην άρνηση (και τις παρεπόμενες συνέπειες) των δικαστών Αναστάσιου Πολυζωίδη και Γεωργίου Τερτσέτη να βάλουν τις υπογραφές τους το 1834 κάτω από τη θανατική καταδίκη των Κολοκοτρώνη - Πλαπούτα (μία εκτενής αναφορά στη δίκη και στο κλίμα της εποχής - πολύ διαφορετικό από εκείνο που διαμορφώθηκε τις επόμενες δεκαετίες - μπορείτε να βρείτε στο [βιβλίο](#) της Ελισάβετ Τσακανίκα «Αγωνιστές του 1821 μετά την Επανάσταση», που παρουσιάσαμε εδώ πρόσφατα). Η ταινία του Γλυκοφρύδη εστίαζε κυρίως στο πρόσωπο του Πολυζωίδη, που τον ερμήνευε ο Νίκος Κούρκουλος. Όλοι όσοι είχαν ανέβει στην έδρα σ' εκείνη τη δίκη διακρίνονταν για την εμπειρία τους προς το πρόσωπο του Κολοκοτρώνη, αλλά ειδικά ο Πολυζωίδης ήταν... υπεράνω πάσης υποψίας: φανατικός αντικαποδιστριακός (κυνηγμένος από τον κυβερνήτη, με απηνείς διώξεις εναντίον του) έπαιρνε σβάρνα με τη βιτριολική του πένα και τους Κολοκοτρωνάους που, πιστοί στον Καποδιστρια, είχαν αποπειραθεί μέχρι και να τον δολοφονήσουν. Ως εκ τούτου, ο Πολυζωίδης ήταν και ο τελευταίος που θα υποψιάζονταν οι βαυραροί αντιβασίλεις του ανήλικου ακόμα Οθωνα ότι θα απειθαρχήσει στις ειλημμένες τους αποφάσεις. Να όμως που τους τη φύλαγε έκπληξη.

Εκτοτε, ήταν αναρίθμητοι οι φορές που σημειώθηκαν κομψές, λιγότερο κομψές ή και εντελώς άκομψες παρεμβάσεις της εκτελεστικής εξουσίας στην άσκηση της δικαστικής. Τόσο προδικαστικά, όσο και (κυρίως) μεταδικαστικά, οπότε και ο χώρος των δικαστών - όπως όλοι οι χώροι άλλωστε - εκτέθηκε περισσότερο στα φώτα της δημοσιότητας, ακόμη για τραγελαφικές δικαστικές αποφάσεις που, όταν δεν είναι απότοκες στενγνής οικονομικής συναλλαγής, εξυπηρετούν υψηλές ή όχι - και - τόσο υψηλές πολιτικές σκοπιμότητες. Οι μαρτυρίες εκ μέρους των δικαστών δίνονται με το σταγονόμετρο και αποσκοπούν συνήθως στην αυτοδικαίωση του δικαστή που τις υπογράφει (χαρακτηριστικό παράδειγμα ανάλογης μαρτυρίας, που

επιχειρεί μάλιστα να μας προειδεθεί ήδη από τον τίτλο της, είναι το [βιβλίο](#) του Παρμενίωνα Τζιώρα «Η αθωότητα μου υπέρως για τον Ανδρέα Γ. Παπανδρέου», εκδόσεις Λιβάνη, 2000). Από αυτή τη σκοπιά, το εγχείρημα του Θανάση Διαμαντόπουλου, υπό τη λεοντή μυθιοτήρηματος, που κυκλοφόρησε πριν από λίγες ημέρες - «Ο δικαστής», εκδόσεις Μεταίχμιο, 2019 - αποκτάει ξεχωριστό και εξόχως αποκαλυπτικό ενδιαφέρον.

Ο Θανάσης Διαμαντόπουλος ομιλεί μετά λόγου γνώσεως. Καθηγητής στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανετίου Πανεπιστημίου και πρόεδρος του Εθνικού Κέντρου Δημοσίας Διοίκησης, έχει καταθέσει πλούσιο θεωρητικό έργο - κυρίως γύρω από το συνταγματικό δίκαιο και την ιστορία του τόπου μας - ενώ το λογοτεχνικό του αντίστοιχο αριθμεί μόλις τρεις τίτλους. Στον «Δικαστή» ακολουθεί μια μακρά λογοτεχνική παράδοση, όπου πραγματικά πρόσωπα και πραγματικές καταστάσεις συμπλέκονται αζεδιάλιστα με φανταστικά πρόσωπα και φανταστικές καταστάσεις (ακόμη και ο ίδιος ο Διαμαντόπουλος κάνει ένα χαριτωμένο cameo πέρασμα - θα λέγαμε στο σινεμά - μετά τη μέση του [βιβλίου](#)) και δίνεται έτσι η ευκαιρία στον αφηγητή να προχωρήσει σε διακεκαυμένες ζώνες και να συλλείσει άβυσσες, διαφορετικά απροσέλεστα. Εξυπακούεται πως, όσοι γνωρίζουν πρόσωπα και καταστάσεις, θα απολαύσουν διπλά τα τεκταινόμενα στο μυθιστόρημα. Ωστόσο, ο Διαμαντόπουλος έχει φροντίσει ώστε το κείμενο να παρέχει όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες για την κατανόηση της πλοκής. Κανένας αναγνώστης, όσο ανενημέρωτος, δεν θα χρειαστεί «λυσάρι».

Η ιδιομορφία - αλλά και ο λόγος που διαπερνά το κείμενο μια ιδιαίτερη σιπράδα, ένα διαρκές κέντημα στην περιέργεια του αναγνώστη - έγκειται στο γεγονός ότι ο κεντρικός ήρωας του Διαμαντόπουλου είναι εμφανισιακά αποκρουστικός και ιδιοσυγκρασιακά αντιπαθέστατος. Δύσκολα θα βρεθεί αναγνώστης να συμμεριστεί τα κίνητρά του (ενίοτε κατάφωρα ιδιότελη) ή τις απόψεις του (συνήθως τόσο κόντρα στις απόψεις της κοινής γνώμης). Ο υπέργηρος συνταξιούχος αρεοπαγίτης Αγίς-Αγισόιδας Αγιοπετρίτης, αυτός ο εκ-

κεντρικός δύσμορφος συντηρητικός - στα όρια του φιλοκουντισμού - μάς φέρνει σε άβολη θέση όποτε αποκαλύπτει δυσάρεστες «αλήθειες», εκ διαμέτρου αντίθετες προς τα υποτιθέμενα τελεσίδικα «ιστορικά δεδωκαμένα», τις συλλογικές φαντασιώσεις που συν το χρόνο κυριάρχησαν επί της πραγματικότητας. «Όλοι γράφουν, λόγου χάριν», αφηγείται ο Αγιοπετρίτης για το αλβανικό Επος του '40, «για τον ενθουσιασμό και τον σχεδόν πανηγυρικό τόνο με τον οποίο οι γονείς αποχαιρετούσαν τα παιδιά τους, για τους νέους που με το χαμόγελο στα χείλη και τη σφιγμένη γροθιά έφευγαν για το μέτωπο, με μια υπόσχεση θριάμβου στα μάτια. Κανένας όμως δεν αναφέρει, αντιθέτως οι πάντες παρασιωπούν, τις χιλιάδες μπαταρίες και τους αναριθμήτους πυροβολισμούς ενθουσιασμού στον αέρα με τους οποίους οι φαντάροι γιόρτασαν τη χαρισμένη είδηση της υπογραφής της πράξης ανακωχής από τον Τσολάκογλου». Αντίκει άραγε η κοινή γνώμη τόσο ισχυρή δόση «αλήθειας»; Όταν είσαι ενενήντα τεσσάρων χρόνων, έτοιμος να αναχωρήσεις προς τους επουρνόμους λειψώνες, και - καθώς προχωράς στην ανάγνωση της αφήγησής σου - αντιλαμβάνομαστε ότι οι προθέσεις σου δεν περιορίζονται στην «αποκατάσταση» της ιστορικής πραγματικότητας (του ναντίον, σχετίζονται με το πιο ζοφερό μυστικό σου), κατανοούμε και γιατί δεν δίνεις δεκάρα τσακιστά για τις «αντοχές» της κοινής γνώμης.

Στις επτά δεκαετίες που καλύπτει το μυθιστόρημα του Διαμαντόπουλου, στην πλειονότητά τους μισαλλόδοξες κι αιματοβαμμένες, δεν είναι λίγες οι επιμέλειες δικαστικές υποθέσεις που περνούν κάτω από το μικροσκόπιο του Αγιοπετρίτη: τα εμφυλιακά και τα μετεμφυλιακά στρατοδικεία, η υπόθεση Μέρτεν, του διαβόητου ναζιστή εγκληματία πολέμου, η εκτέλεση του Παγκρατίδη, του Δράκου (ς) του Σέιχ Σου, η δίκη των βασανιστών της δικτατορίας, το σκάνδαλο Κοσκωτά και η απαλλαγή του Ανδρέα Παπανδρέου κ.ο.κ. Σχεδόν πάντα ο Διαμαντόπουλος - κατ' επέκτασιν η μυθιοτορηματική persona του Αγιοπετρίτη - επιλέγει μια αναπάντεχη οπτική γωνία και σχεδόν πάντα καταλήγει σε ένα απροσδόκητο συμπέρασμα. Τι απόφαση πρέπει να πάρεις όταν, από τη μια μεριά της ζυγαριάς βρίσκεται το οικονομικό/εθνικό συμφέρον της πατρίδας σου και από την άλλη η απονομή δικαιοσύνης, οι ομωγές των θυμάτων που ζητούν δικαίωση; Πώς αντιδράς σε μια απόπειρα δωροδοκίας για την απόφασή σου, ιδίως εάν η φύση σε έχει καταδικάσει σε ισόβια αιχμαλωσία μέσα σε ένα δύσμορφο και δυσώδες κορμί, εάν πικρά γνωρίζεις ότι για σένα δεν θα υπάρξει άλλη σαρκική ηδονή εκτός από εκείνη που θα εκμαιοεύσεις με τη συμπόνια, την πληρωμή ή τον εκβιασμό; Μπορείς να καταδικάσεις κάποιον που μεγάλωσε σαν παιδί σου, ιδίως εάν στην πορεία δεν απέκτησε δικά σου παιδιά (ούτε και πρόκειται πλέον να αποκτήσεις), ακόμη και όταν το κατηγορητήριο δεν επιδέχεται αμφισβήτηση; Από πού αντλείς το δικαίωμα να δικάζεις και ποιος θα δικάσει εσένα; Ο Διαμαντόπουλος «εξατομικεύει» κι «ενσαρκώνει» καθένα από αυτά τα θεωρητικά ερωτήματα. Το πιο σημαντικό; Καμία απάντησή του δεν μυρίζει πολιτικό κορεκτίλα.

Τόσο προδικαστικά, όσο και (κυρίως) μεταδικαστικά, οπότε και ο χώρος των δικαστών - όπως όλοι οι χώροι άλλωστε - εκτέθηκε περισσότερο στα φώτα της δημοσιότητας, ακούμε για τραγελαφικές δικαστικές αποφάσεις που, όταν δεν είναι απότοκες στενγνής οικονομικής συναλλαγής, εξυπηρετούν υψηλές ή όχι - και - τόσο υψηλές πολιτικές σκοπιμότητες